

Staatssecretaris Heemskerk vertelt over de toekomst van digitale gegevensuitwisseling

'Open standaarden zijn de belangrijkste pijler voor het realiseren van interoperabiliteit'

De overheid kiest voortaan bij gelijke geschiktheid voor open source software. Staatssecretaris Heemskerk van Economische Zaken ziet in open source software een belangrijk hulpmiddel om administratieve lasten te verminderen en maatschappelijke problemen aan te pakken. Onlangs presenteerde hij samen met staatssecretaris Bijleveld van Binnenlandse Zaken een actieplan voor open source en open standaarden. In dit plan doet de staatssecretaris een voorstel om de digitale gegevensuitwisseling tussen bedrijven, overheden en burgers te verbeteren. Volgens Heemskerk heeft open source software veel voordelen die te lang over het hoofd zijn gezien. Centric steunt het actieplan ten dele, maar plaatst nog een aantal kritische kanttekeningen. In dit themanummer over 'open' geeft de staatssecretaris antwoord op een aantal vragen.

In uw actieplan 'Nederland open in Verbinding' is het centrale thema het begrip 'interoperabiliteit'. In het plan wordt dat omschreven als 'het vermogen van (informatie)systemen om op elektronische wijze gegevens en informatie te kunnen uitwisselen binnen en tussen organisaties'. Het aanbrengen van dergelijke verbindingen is een relatief nieuwe opgave. Technisch lukt het nog wel, met veel afspraken over de juiste protocollen, maar het wordt anders als de informatie op elkaar moet worden afgestemd en er afspraken moeten worden gemaakt over de betekenis van de informatie (semantische standaarden). Interoperabiliteit ontstaat pas wanneer organisaties hun eigen activiteiten gaan baseren op deze van anderen verkregen informatie. Hier moeten zij blindelings op kunnen vertrouwen. Dan wordt interoperabiliteit een complex vraagstuk met technische, inhoudelijke en organisatorische aspecten.

Daarbij wordt binnen de publieke sector een discussie gevoerd over het gebruik en de toepassing van open source en open standaarden. Twee begrippen die staan voor twee verschillende werelden, maar vaak – veel té vaak – op één hoop worden gegooid en daardoor zorgen voor de nodige spraakverwarring. Als Nederlands bedrijf

en toonaangevende ICT-leverancier voor de lokale overheid ziet Centric het belang in van open standaarden. Wij ondersteunen de noodzaak hiervan en zijn zelfs een van de medebedenkers van een van de meest belangrijke open standaarden binnen de lokale overheid van dit moment: StUF. Daarnaast zorgen wij ervoor dat onze pakketten prima aansluiten op open source-systemen, zoals Linux of Open Office. Echter, wij vinden dat de discussie daarover vaak niet op de juiste manier wordt gevoerd of verzandt in algemeenheden, waar niemand iets mee kan.

Allereerst, om spraakverwarring te voorkomen. Wat verstaat u nu eigenlijk CONCREET onder: interoperabiliteit, open standaarden en open source?

Deze begrippen hebben we in het actieplan heel concreet benoemd. Daar bestaat bij ons helemaal geen verwarring over. Open standaarden zijn ICT-standaarden die iedereen vrij mag gebruiken. Een voorbeeld is het ODF (Open Document Format), een standaard voor het uitwisselen van onder meer tekstbestanden. Open source software is software met vrije toegang tot de broncode. Aan open source software zijn geen licentiekosten verbonden en de software is vrijelijk te bewerken. Het kabinet spreekt van interoperabiliteit als het vermogen van (informatie)systemen om op elektronische wijze gegevens en informatie te kunnen uitwisselen binnen en tussen organisaties.

In uw actieplan neemt open source software een voorname positie in. Het wordt gepresenteerd als de belangrijkste pijler om interoperabiliteit te realiseren. U lijkt zich daarmee af te zetten tegen in Nederland of daarbuiten gemaakte software (pakketten), die binnen de overheid wordt gebruikt. Is die indruk juist en waarom kiest u zo gericht voor open source?

Die indruk is niet juist. Open standaarden zijn voor mij de belangrijkste pijler voor het realiseren van interoperabiliteit. Via een normstelling wil ik het gebruik daarvan door de publieke sector versnellen. Een andere doelstelling van het actieplan is het verminderen van leveranciersafhankelijkheid, hetgeen ik met open source software, naast open standaarden, wil bereiken. Open source software is de afgelopen jaren een zakelijk en professioneel (business)alternatief geworden voor bestaande software, waarvoor naar mijn mening binnen de publieke sector nog onvoldoende oog is.

Er zijn binnen Nederland een groot aantal ICT-leveranciers actief. Denk daarbij aan partijen als Centric, Cordys, Exact, GetronicsPinkRocade en Pallas Athene. Allemaal leveranciers die voor eigen rekening en risico software bouwen, waarbij functionaliteit en toepassing samenvalt met techniek. Deze software wordt onder licentie aangeboden aan klanten en voldoet daarmee dus niet aan uw eisen van open source. U bent daar ongetwijfeld mee bekend, maar wat vindt u daarvan? Wilt u bijvoorbeeld zover gaan, dat u deze software in de toekomst niet meer in wilt zetten bij de overheid?

Uiteraard ben ik bekend met de activiteiten en softwarepakketten van de door u genoemde partijen. Waar het mij om gaat, is dat naast deze softwarepakketten in toenemende mate kwalitatieve open alternatieven ter beschikking komen die onze volle aandacht verdienen. Dit zijn zakelijke overwegingen, maar ook markt- en innovatieoverwegingen. Om dit te stimuleren heb ik gezegd dat open source software, bij gelijke geschiktheid, de voorkeur verdient.

Het gaat ons om het verkleinen van de leveranciersafhankelijkheid. Dat kan betekenen dat we bepaalde software niet meer aanschaffen, maar het kan evenzeer betekenen dat we bepaalde software juist wel aanschaffen, maar onder betere condities (goedkoper, betere interoperabiliteit met andere ICT-leveranciers, makelijker overstappen, et cetera). We gaan overheidsorganisaties helpen hun ICT-strategie te verrijken met open standaarden en open source software. Voor open standaarden gaan we bijvoorbeeld met ingang van april 2008, naast .doc en .pdf, ODF ondersteunen.

In uw actieplan heeft u het inderdaad over ODF als een technische standaard om de uitwisselbaarheid van documenten mogelijk te maken. Maar dan is er één (open) standaard, terwijl er meer nodig zijn. Wat gaat u doen om meer van deze standaarden vast te stellen? Wordt het dan per gebied een standaard of kunnen er meerdere naast elkaar bestaan?

Ik heb het Forum Standaardisatie gevraagd een lijst te maken van open standaarden waarvoor het zogenaamde 'comply-or-explain-and-commit' principe zal gaan gelden. Daarmee bedoel ik: pas vastgestelde open standaarden toe bij ICT-opdrachten voor nieuw- of verbouw en contractverlenging. Of leg uit waarom dit niet kan, bijvoorbeeld omdat je bedrijfsvoering dan op onaanvaardbare wijze in gevaar komt. De lijst van het Forum Standaardisatie wordt overigens niet statisch, maar dynamisch.

Daarnaast zullen ook tientallen functionele standaarden noodzakelijk zijn. Bijvoorbeeld StUF binnen de sector lokale overheid of SUWI-ml binnen de sociale zekerheid. Hoe kijkt u aan tegen zulke sector- of domeingebonden standaarden?

Ik heb het Forum Standaardisatie, waarin ook industriepartners zijn vertegenwoordigd, gevraagd een interoperabiliteits-raamwerk te ontwikkelen. Dit moet een wezenlijke rol vervullen in de interoperabiliteit binnen sectoren. Sectorale standaarden vormen een belangrijke basis voor interoperabiliteit binnen een sector en zullen daarom hiervan deel gaan uitmaken.

Centric juicht het streven naar interoperabiliteit binnen de overheid van harte toe. Het geeft niet alleen nieuwe en omvangrijke mogelijkheden voor vernieuwingen binnen de overheid, ook kan het een belangrijke ondersteunende rol spelen in het bereiken van maatschappelijke doelen.

De uitdagingen met betrekking tot interoperabiliteit zijn echter groot. Denk aan het uitwisselen van gegevens op het gebied van bijvoorbeeld de sociale zekerheid (Digitaal Klant Dossier), zorg (Elektronisch Patiënten Dossier), justitie of rampen en crisisbeheersing.

Het gaat dan niet alleen meer over de soort software of de technische standaarden. Ook het maken van afspraken tussen organisaties, de afstemming van begrippen en de afstemming van processen en systemen in organisaties worden belangrijke pijlers. Het vereist simpelweg een andere houding ten opzichte van het gebruik en mogelijkheden van technologie binnen organisaties. Het gaat in dat kader veel meer over het aspect vertrouwen, dan over de techniek. Hoe belangrijk vindt u al deze uitdagingen? Wat wilt u vanuit uw functie bijdragen aan de oplossing van deze uitdaging?

Ik ben het geheel met u eens. Naast technische interoperabiliteit zijn met name semantische interoperabiliteit en organisatorische interoperabiliteit van groot belang om zeker te stellen dat informatiesystemen op efficiënte, elektronische wijze gegevens en informatie kunnen uitwisselen tussen en binnen organisaties. Als ik in het actieplan spreek over open standaarden, heb ik het dus niet uitsluitend over technische standaarden.

Interoperabiliteit is instrumenteel aan het gebruik en de ontwikkeling van diensten en toepassingen die door en met ICT mogelijk worden gemaakt. Het primaat voor standaardisatie en interoperabiliteit ligt bij de markt, maar dit gaat ook de overheid aan. Ik sta voor een proactief, faciliterend beleid, waarbinnen standaarden en interoperabiliteit zich onder de juiste randvoorwaarden verder kunnen ontwikkelen, en zal mij blijven inspannen met betrekking tot die aspecten, waarin marktpartijen zelf niet kunnen voorzien. Bewaking van publieke belangen, slim gebruik van ICT, bevordering van de markt, de bescherming van de consument en de efficiënte levering van e-overheids-diensten zijn daarbij voor mij belangrijke aanknopingspunten.

Forum standaardisatie

Het kabinet streeft naar een verbetering van de overheidsdienstverlening en naar administratieve lastenverlichting. Standaardisatie is daar een voorwaarde voor. Daarom heeft het kabinet in 2006 besloten tot de instelling van een adviesorgaan: het College en Forum Standaardisatie om de digitale samenwerking (interoperabiliteit) tussen bedrijven, burgers en overheden te bevorderen.

Curriculum Vitae Frank Heemskerk

Frank Heemskerk werd op 26 juli 1969 geboren te Haarlem. Na zijn VWO studeerde hij economie en ging daarna aan de slag bij ABN-AMRO. Van 2003 tot 2006 was hij voor de PvdA lid van de Tweede Kamer. In die functie was hij woordvoerder stelselherziening (marktwerking) gezondheidszorg, mededingingswet en NMa, financiële instellingen en toezichthouders en publiek private samenwerking. Op 22 februari 2007 werd Heemskerk benoemd tot staatssecretaris van Economische Zaken in het Vierde Kabinet-Balkenende. Hij is in deze functie verantwoordelijk voor onder meer het ICT- en telecombeleid, consumentenbeleid en internationale economische betrekkingen (inclusief maatschappelijk verantwoord ondernemen).